

Srhljivka brez eksplicitnih dejanj zločinskosti

Tekmovalna filma Dedinji Paragvajca Marcela Martinessija in Tovor srbskega režiserja Ognjena Glavonića navdušuje na zelo različne načine.

Špela Barlič, Zdenko Vrdlovec

Film *Dedinji* je redek primerek paragvajske mikrokinematografije, ki se šele v zadnjem času prebija na svetovni festivalski oder. Prvenec režiserja **Marcela Martinessija**, v katerem nastopajo izključno ženski liki, v sprednje postavlja lezbični par v zrelih letih – družabno Chiquito in bolj introvertirano Chelo, zapečkarico, ki nekako životari v Chiquitini senci. Toda pripeti se, da mora živahna, dominantna Chiquita zaradi goljufije v zapor, Chela pa ostane sama z dolgovi, iz katerih skuša izplavati s prodajo družinskega premoženja. Ko jo nekega dne premožna ostarela sosedka prosi, da jo s svojim starim avtom pelje k prijateljicam na kartanje, tam spozna svobodomiselnost Angy, mlado, izkušeno, postavno žensko brez dlake na jeziku. Tudi Angy potrebuje prevoz in Chela ponudi svoje usluge. Z vsakim srečanjem napetost med ženskama narašča in Chelin plahi pogled dobiva vse bolj navihane leske. Avto privzame simbolni pomen in postane njeno okno v svet – da ji svoboda, možnost zaslužka in priložnost, da

pomete s preteklostjo in življenje končno vzame v svoje roke.

Film deluje na dveh ravneh: kot portret zavrtne ženske, ki v zrelih letih doživi nekakšno prebujenje, opolnomočenje, in kot kritičen ošvrk dežele, razdeljene na dva sloja, peščico bogatih in množico revnih, med katerimi komunikacija poteka

izključno na liniji gospodar – službenik. Chela in Chiquita pripadata paragvajski eliti; sta dedinji bogastva, a tudi elitističnih vrednot, načina življenja, pogleda na svet, ki je, kot nakazuje režiser, preživet in duši razvoj njegove dežele. Martinessi v prvi polovici filma svojo junakinjo vizualno zapira, jo zastira, melanho-

lično uokvirja in utesnjuje v njenem temačnem domu, ko pa ta negotovo sede za volan, se svet vse bolj odpira in barva, vračata življenje in strast. Ta transformacija puritansko sramežljive in nekoliko zaprašene Chele je morda tudi obet novih priložnosti za deželo, ki se mora izviti iz starih vzorcev. Na videz skromen, majhen, a zelo poveden film z odlično igro debitantke **Ane Brun**, ki je letos na festivalu v Berlinu prejela nagrado za najboljšo igralko.

Srhljivi Tovor

Prvenec srbskega režiserja **Ognjena Glavonića** *Tovor* je tesnobna srhljivka, če želite žanrsko oznako, le da brez vsakršnih eksplicitnih dejanj zločinskosti. Obenem pa tudi ni kakšen psihološki triler, saj je dogajanje povsem pozunanjeno in skoraj v celoti poteka v eksterierih. Toda v zelo določenem času, ko so nočno nebo nad Kosovom osvetljevali izstrelki, proti Beogradu pa so leteli Natovi bombniki. Te časovno-prostorske koordinate so tisto ozadje, zaradi katerega je naloga dolgočasa in bradatega voznika Vlada (**Leon Lučev**) mrkega in zamišljenega pogleda tako skrivnostna: s Kosova proti Beogradu prevaža zaprt tovornjak s tovorom, o katerem ne sme niti noče ničesar vedeti.

V čem je torej vsa tesnobnost in srhljivost filma? Seveda še najmanj v tem, da mora najeti voznik – sicer še

ne vemo, kdo ga je najel, vendar ima neko pooblastilo, ki tudi policijo odvrne od zahteve, da bi pregledala tovor – zaviti s ceste z gorečimi avtomobili in iskati pot proti Beogradu. Na teh stranpoteh dobi sopotnika, fanta, ki je zbežal od doma in si želi priti v Beograd samo zato, da bi pobegnul v München, se pravi, da bi izginil iz te države, ki tone v brezno. In ki po tihem ve, da se voznik tega tovarnjaka vozi po njegovem robu. Od časa do časa se za voznikovo kabino zaslišijo kovinski udarci, kot da bi tovor oddajal signale. Neidentificirani zvoki so lahko zelo neprijetni tako za voznikovo ušesa kot njegovo vest. Ko se pripelje na cilj, pa dobi Glavoničev *Tovor* nekaj lastnosti Nemesovega *Savlovega sina* iz nacistične tovarne smrti. Nikjer nobenih trupel, toda voznik vidi bage, ki prekopavajo zemljo, potem ko so »ljudje v črnem« izpraznili njegov tovornjak, in ko ga mora oprati, bruha od slabosti. A tudi v tem ni vir tesnobnosti in srhljivosti, ki prežemata ves film. Pravi vir je zatajevanje zla (Hannah Arendt je to nekoč imenovala »banalnost zla«), vseprisotno in vztrajno zatajevanje pod krinko banalnih opravkov in pogovorov. In nemara je kljuvanje tistih kovinskih udarcev za voznikovo kabino in v njegovih ušesih zalego za njegovo odločitev, da na naslednjo vožnjo s seboj vzame fotoaparati. Voznik je iz Pančeva, tako kot režiser filma. ✖

V filmu *Tovor* ni nikjer nobenih trupel, toda voznik vidi bage, ki prekopavajo zemljo, potem ko so »ljudje v črnem« izpraznili njegov tovornjak. ✖ arhiv Liffa